

Bakom projektet Bo själv och tillsammans står:

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och ungdomsråd,
Stiftelsen Hotellhem i Stockholm, Stockholmshem,
Bygg Din Framtid och föreningen Bo själv och tillsammans

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Stockholmshem

**BYGG DIN
FRAMTID!**

ISBN 91-975936-2-1

Skarpnäcks ungdomsbostäder

Hur organisatörerna bedömer projektet
två år efter inflyttningen

Skarpnäcks ungdomsbostäder

Hur organisatörerna bedömer projektet
två år efter inflyttningen

Lotta Hedberg
februari 2007

Utgiven av Bygg Din Framtid

ISBN 91-975936-2-1

Innehållsförteckning

	Sid
Sammanfattning	3
1. Bakgrund	5
2. Hyresgästerna	7
2.1 Rösterna från några hyresgäster	8
3. Ett självstyrande och demokratiskt ungdomsboende?	9
3.1 Synpunkter på egenansvar och demokrati	10
4. Hyresgästernas gemensamma ansvar	11
4.1 Synpunkter på det gemensamma ansvaret	13
5. Skarpnäcks "Foyer-modell"	15
5.1 Stadsdelsförvaltningens erfarenheter	15
6. Aktörernas samarbete	18
6.1 Synpunkter på samarbetet	20
7. Framtida projekt	21
7.1 Ett svenskt Foyer-koncept	22
Referenser	24

*Omslagsbilden: Martin Kozlowski, Motiv från Skarpnäck, detalj från väggmålning i Skarpnäcks ungdomsbostäder, bild Reidar Persson
Bilder i rapporten: Martin Kozlowski i arbete, bilder Cecilia Nilsson*

Förord

Vad kan vi lära oss av pilotprojektet Skarpnäcks ungdomsbostäder?

Det som är ett vinnande koncept för Skarpnäck borde kunna bli ett vinnande koncept även för andra stadsdelar och kommuner. I Stockholm är det Stiftelsen Hotellhem som med sitt unika utbud av ungdomsbostäder kan bidra med just det som socialtjänsten i stadsdelarna överlag saknar: bostäder för ungdomar. Förutsättningen för att lyckas är ett samarbete mellan stiftelsen och stadsdelarna efter samma modell som framgångsrikt prövats i Skarpnäck.

Förutsättningarna för att bygga nya ungdomsbostäder är inte de bästa. Det statliga regelsystemet godkände inte Skarpnäcks ungdomsbostäder. Stockholms hem gick därför miste om investeringsbidrag och räntestöd, vilket motsvarar ett par hundralappar på månadshyran. Efter hösten 2006 är båda dessa stödformer till bostadsbyggandet slopade. Vi efterlyser en bostadspolitik som tar hänsyn till ungdomars bostadsbehov och förmåga att betala.

Kan det goda exemplet Skarpnäck påverka de stora systemen? Kanske, men det kommer att ta tid och kräva mycket arbete. Att ta itu med närmast är att genom erfarenhetsspridning försöka väcka insikt om ungdomars bostadssituation och intresse för fler ungdomsbostäder. Ute i Europa finns förebilder som Sverige och Stockholm kan studera och lära sig av.

Skarpnäcks ungdomsbostäder är ett unikt projekt i Stockholm. Utan de projektmedel vi fått från Allmänna Arvsfonden och Europeiska Socialfonden genom Equal-partnerskapet Outstanding hade väsentliga delar av projektet inte gått att genomföra. Det är många personer som med stort engagemang arbetat i projektet. Vi tackar alla för stimulerande och lärorika diskussioner och för gott samarbete.

Göran Dahlstrand
SHIS

Reidar Persson
Bygg Din Framtid

Sammanfattning

Våren 2005 granskades Skarpnäcks Ungdomsbostäder utifrån hyresgästernas syn på genomförande och boende. Det centrala var samspelet mellan enskilda hyresgäster och mellan grupper av hyresgäster, framförallt förhållandet mellan stiftelsens 18 hyresgäster och stadsdelsförvaltningens sju. I denna andra del av utvärderingen ger de fyra samarbetsparterna sin syn på projektet. Utvärderingen belyser om och hur förväntningarna har infriats, hur samarbetet mellan parterna har gått samt hur de ser på liknande framtida projekt.

Utvärderingen av Skarpnäcks ungdomsbostäder visar

- Att samarbetet med Skarpnäcks stadsdelsförvaltning är ett vinnande koncept för både förvaltningens hyresgäster och Stockholms stad. Ungdomarna har fått ett eget boende med stöd som har hjälpt dem att fullfölja gymnasiet och flytta vidare till stiftelsens lägenheter eller ett andrahandsboende. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har uppfyllt sina mål för ungdomarna till betydligt lägre kostnad än för de alternativ som står till buds. Stiftelsen Hotellhem har kunnat ta emot en grupp ungdomar som de inte har egna resurser att klara i sina ungdomsbostäder.
- Att Stiftelsen Hotellhems föreståndare och ungdomarnas kontaktperson på Skarpnäcks stadsdelsförvaltning genom sitt samarbete, sin närvaro och sina personligheter varit ett stöd för alla ungdomar, oberoende av vem de hyr, och bidragit till trivseln och tryggheten i boendet.
- Att samarbetet mellan Bygg Din Framtid och hyresgästerna inte ledde till en modell för självförvaltning i föreningsform. Intresset för en förening var inte tillräckligt stort hos hyresgästerna. Det rådde också olika meningar om behovet av en förening hos aktörerna. De gemensamma angelägenheterna klarade hyresgästerna av tillfredställande utan en förening.
- Att de unika regler som gäller för Skarpnäcks ungdomsbostäder i stort fungerat bra men att det behövdes en större närvaro av Stiftelsen hotellhems föreståndare. Några av reglerna fungerade dock sämre t.ex. att hyresgästerna själva skulle kontakta grannar som störde. Stiftelsen införde då samma möjlighet för Skarpnäcks hyresgäster som för stiftelsens andra hyresgäster att ringa störningsjouren. Möjligheten att hyra ut i andra hand kommer förmodligen också att tas bort efter en incident i samband med en andrahandsuthyrning.
- Att Bygg Din Framtid spelat en central roll för nytänkande och förändringar inom Stiftelsen Hotellhem. Det gällde både konceptet för Skarpnäcks ungdomsbostäder, deltagandet i Outstanding med projekten i Nybohov och de framtida idéerna att utveckla och sprida Foyer-konceptet.
- Att Skarpnäcks ungdomsbostäder inklusive Foyerkonceptet är samhälls-ekonomiskt lönsamt men att lönsamheten är olika för de ingående aktörerna. För Stockholmshem blev projektet inte företagsekonomiskt lönsamt trots att alternativet förmodligen hade varit outhyrda kontorslokaler. Stockholmshem

har å andra sidan ett socialt uppdrag som ägare av flertalet av Stiftelsen Hotellhems bostäder och kan då inte räkna med samma avkastning på det beståndet som på företagets övriga bestånd. För Stiftelsen Hotellhem har projektet knappt gått runt beroende på den höga grundhyran. Den har delvis kompensats av mindre personalkostnader. Hyresgästerna städar t.ex. själva. Den stora förtjänsten gör Skarpnäcks stadsdelsförvaltning som kan erbjuda både bättre och billigare boende för en kategori av ungdomar som behöver eget boende med en stödfunktion.

1. Bakgrund

Projektet Bo Själv och Tillsammans beviljades medel av Allmänna Arvsfonden för att under åren 2004 t.o.m. 2006 utveckla en modell för ett självstyrande och demokratiskt ungdomsboende i Skarpnäck. Projektet vände sig till icke studerande ungdomar i åldrarna 18-28 år bosatta i stadsdelen. Ungdomar som annars inte hade ekonomiska möjligheter att flytta hemifrån skulle genom ett tillfälligt kontrakt under fyra år få den möjligheten. Ungdomarna skulle stå i stadens bostadskö. De skulle lära sig sköta den egna lägenheten, gemensamma utrymmen och ta hänsyn till andra boende. Genom att själva ta ansvar för gemensamma frågor i boendet skulle trivsel och trygghet skapas. Detta skulle både spara personalkostnader som annars belastade hyrorna och vara meriterande för egna kontrakt hos i första hand de kommunala bostadsbolagen. De gemensamma frågorna i boendet skulle hanteras i föreningsform och därigenom ge grundläggande kunskaper i demokratiska principer. Projektet skulle också främja integration av ungdomar med olika social och etnisk bakgrund.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd hade tillsammans med stadsdelens ungdomsråd under flera år undersökt olika möjligheter att tillskapa bostäder för ungdomar i stadsdelen. Stiftelsen Hotellhem, som hyr ut genomgångsbostäder till ungdomar, har ett uppdrag från Stockholms stad att skapa nya former för ungdomsboende. I uppdraget ingår att utöka och förbättra samarbetet med social-tjänsten och frivilligorganisationerna. Stiftelsen har bl.a. pekat på behovet av ungdomsbostäder med lägre ingångströskel där man kan få en första bostadsreferens.

Fyra parter, Bygg Din Framtid, Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS), Stockholmshem och Skarpnäcks stadsdelsförvaltning samverkade för att utveckla modellen. Tanken var att den även skulle kunna tillämpas på stiftelsens övriga ungdomsbostäder. Stockholmshem ansvarade för ombyggnaden av kontorslokaler till lägenheter. Totalt blev det 25 lägenheter om vardera 22-28 kvm. Från början planerades även åtta större lägenheter för unga hushåll med barn. Dessa lägenheter ströks dock ur projektet.

Stiftelsen Hotellhem hyrde de 25 lägenheterna av Stockholmshem och hyrde i sin tur ut 7 av dem till stadsdelsförvaltningen. Stiftelsen sköter hyresadministrationen för 18 av lägenheterna och viss tillsyn av anläggningen. Stadsdelsförvaltningen sköter uthyrningen av sina 7 lägenheter. De hyrs ut till ungdomar som inte kan bo hemma, eller som bott på institution, familjehem etc. och har behov av extra stöd i sitt boende. Förvaltningen har en person på halvtid för stödet till ungdomarna. Tjänsten finns på stadsdelsförvaltningens barn- och ungdomsenhet som är förlagd i samma byggnad som lägenheterna. Förvaltningens lägenheter är identiska med de övriga lägenheterna och ligger insprängda bland dem. Bygg Din Framtid beviljades medel för att utveckla

modellen. Som ett led i det arbetet målade och tapetserade hyresgästerna själva sina lägenheter med stöd av Ångsviks Måleri & Dekoration.

Den 18 februari 2005 invigdes de nya ungdomsbostäderna. Hyreskontrakt var då tecknade för 16 av stiftelsen lägenheter. Cirka 10 av kontraktsinnehavarna kom från stadsdelarna i Skarpnäcks stadsdelsförvaltning. Fem var kvinnor. Inga kriminella eller drogmisbrukare hade accepterats. Alla hyresgäster studerade eller arbetade. Den aktuella hyran var då 3500 eller 3600 kronor per månad inklusive el. Stadsdelsförvaltningen tillämpade en successiv inflyttning av sina sju hyresgäster. Två av dem deltog i målningen av sina lägenheter tillsammans med de övriga ungdomarna. Rekryteringen av hyresgäster gick inledningsvis trögt. Det tog ett halvår innan alla lägenheter var uthyrda. En artikel i lokaltidningen om tomma lägenheter ledde dock till en tillströmning av nya intresserade. Sedan dess har alla lägenheter varit uthyrda. Förmodligen var det brister i informationen om de nya lägenheterna som orsakat trögheten i början.

Representanter för de fyra parterna ingår i en styrgrupp för projektet. Reidar Persson representerar Bygg Din Framtid och är projektledare. Stiftelsen Hotellhem representeras av Curt Hägerklo och Gullan Klang,. Från Skarpnäcks stadsdelsförvaltning deltar Leif Bergström och Marie-Louise Arnheim. Stockholmshems Björn Lindstaf deltog på styrgruppens möten fram till våren 2006. Efter inflyttningen deltar även hyresgäster på styrgruppsmötena.

Outstanding

Föreningen Bygg Din Framtid, Stiftelsen Hotellhem och Skarpnäcks stadsdelsförvaltning ingår tillsammans med Kungsholmens och Liljeholmens stadsdelsförvaltningar i Equal-projektet "Outstanding" i delprojektet "En svensk Foyer". Projektet syftar till att stegvis bygga upp en Foyer-modell som är anpassad till svenska förhållanden. Den ska erbjuda visst stöd till ungdomar, utveckla kompetensen hos personal samt utveckla samarbetet med berörda stadsdelar och frivilligorganisationer. Det långsiktiga målet är att få ungdomarna i arbete eller tillbaka till studier. Projektet förlades till Nybohovs ungdomsbostäder. Ett Info-center med datorhörna och en Trygghetspatrull inrättades för hyresgästerna. Info-centret ger ungdomarna råd och coaching i frågor som rör utbildning, arbete, samhällsinformation, myndighetskontakter och privatekonomi. Trygghetspatrullens uppgift är att förbättra trivseln och tryggheten samt för att förebygga ordningsproblem på bostadshotellet. Projektet utvärderades inom Outstanding.

Utvärderingens slutsatser var att det finns ett behov av en svensk Foyer som komplement till övriga sociala verksamheter men att de samverkande aktörerna behövde utveckla samarbetet. Det fanns ett organisatoriskt

revirtänkande som i praktiken försvårade samarbetet, men det fanns förutsättningar att utveckla detta. Aktörerna var överens om att det behövdes för att bättre möta ett växande samhällsproblem. Aktörerna delade också ett genuint engagemang för ungdomarna. De hade en relativt samstämmig bild av hyresgästernas behov. Den fråga som hade fått olika utrymme i de olika organisationerna och som det råkade oenighet om mellan organisationerna var hur ungdomarnas inflytande skulle utformas. Projektets ambition att främja ett demokratiarbete på Nybohovs ungdomsbostäder genom att starta bo-föreningar möttes av skepsis även hos hyresgäster. Hyresgästerna efterfrågade språkhjälp tillsammans med ett mer tydligt socialt stöd. De etablerade verksamheterna med ett Infocenter och en datorhörna uppskattades. Datorhörnan fyllde en viktig funktion som en social mötesplats för ungdomarna. (Johansson, koncept 2006).

2. Hyresgästerna

I november 2006 var stiftelsens alla 18 lägenheter uthyrda. Totalt hade 34 ungdomar flyttat till och 16 från stiftelsens lägenheter. Av de 34 hyresgästerna var cirka en tredjedel kvinnor. Stiftelsens 18 utflyttade hyresgäster (2006-11-31) hade bott mellan 1 och 22 månader. Genomsnittet var 10 månader. Sju av stiftelsens först inflyttade hyresgäster bodde fortfarande kvar efter nästan två år. Ungefär lika många flyttade inom fem månader.

Cirka två tredjedelar av ungdomarna som bodde eller hade bott i stiftelsens lägenheter hade någon anknytning till Skarpnäck. En del flyttade direkt från föräldrahemmet i stadsdelen eller återvände till sin uppväxtmiljö efter ett tillfälligt boende någon annanstans. Några hade varit inneboende i Skarpnäcksområdet. Några kom från stadsdelsförvaltningens lägenheter. Flera arbetade i stadsdelen. Den resterande tredjedelen kom främst från innerstan eller stadsdelar söder om stan. Drygt en tredjedel av ungdomarna flyttade direkt hemifrån till Skarpnäcks ungdomsbostäder. Av de övriga kom de flesta från tillfälliga bostäder antingen som inneboende hos vänner eller från ett andrahandsboende. Stadsdelsförvaltningen hade sedan inflyttningen 2005 haft totalt 16 hyresgäster varav 7 kvinnor. Av de 16 hyresgäster som bodde eller hade bott i stadsdelsförvaltningens lägenheter under den här tiden bodde 5 kvar i huset med egna kontrakt hos stiftelsen. I praktiken var 12 av husets 25 hyresgäster dvs. nästan hälften rekryterade av stadsdelsförvaltningen. Utöver de 5 hyresgäster som bodde kvar i huset hade ytterligare 6 flyttat från förvaltningens lägenheter. De hade flyttat till andrahandskontrakt eller annat tillfälligt boende; ensamma eller tillsammans med en vän. Boendetiden för de utflyttade varierade mellan 5 och 19 månader. Den genomsnittliga boendetiden hade varit var drygt 10 månader. Det motsvarade ungefär vad förvaltningen hade tänkt sig. De som bodde kvar längre hade i allmänhet bott kvar för att avsluta gymnasiet. Majoriteten, cirka 70 procent av ungdomarna i stiftelsens

lägenheter var mellan 20 och 25 år. De övriga med några undantag var äldre. Ungdomarna i stadsdelens lägenheter var mellan 18 och 21 år.

Det hade inte gjorts några uppföljningar av ungdomarna när de flyttade från Skarpnäck. Följande ofullständiga bild bygger på intervjuer med hyresgästerna och Leif Bergström, kontaktperson med stadsdelsförvaltningens hyresgäster. En av ungdomarna flyttade till Östersund. Han talade i intervjun 2005 om att flytta norrut. Han ville då plugga upp sina betyg för att kunna bli socionom. Nu hade han fått en lägenhet i Östersund och ett arbete på en stövelfabrik. En annan av hyresgästerna flyttade till Göteborg, där han hade en bror. En av ungdomarna flyttade till Grekland och studerade till bartender och hade nu ett arbete där. Några ungdomar flyttade hem igen. En arbetade som personlig assistent i Skarpnäck och tyckte att hyran blev för hög. En annan flyttade till pappans lägenhet under tiden denne arbetade med valdeltagande i Chile. Om och när pappan kom tillbaka hade han möjlighet att få en studentlägenhet. En tredje flyttade tillfälligt hem till sin brors lägenhet då denne bodde på annat håll. Han kunde då hyra ut sin lägenhet i andra hand. En möjlighet som stiftelsen under den här perioden prövade i Skarpnäck. Tre av ungdomarna som flyttade ut fick lägenheter via bostadsförmedlingen. I ena fallet var det ett par som flyttade ihop. Flera flyttade till andrahandslägenheter och några delade lägenhet med en kompis för att få ned hyran.

2.1 Röster från några hyresgäster

I november 2006 återvände jag till tre av de sex hyresgäster som jag tidigare hade intervjuat och som fortfarande bodde kvar. De hade alla tre bott här sedan starten i februari 2005. En av dem bodde först i stadsdelens lägenhet och fick sedan ett eget kontrakt hos stiftelsen. De funderade nu alla på att flytta vidare. Elva av de 17 hyresgästerna jag intervjuade våren 2005 hade flyttat. På frågan om de skulle behålla några kontakter när de flyttade från Skarpnäck svarade en av de intervjuade: "Det vet jag inte. Nu kan man säga att man ska göra det. Det är ungefär som när man slutar skolan och säger att man ska behålla kontakten. Jag har bara hållit kontakt med en person [ett halvår efter studenten, min anm.]. Man vet aldrig. Ens vänner kommer och går." Det var väl lite så det blev med dem som flyttade också. Några har kommit tillbaka för att hälsa på i korridoren. En umgicks med någon som bodde kvar. En annan arbetade i stadsdelen och brukade titta upp ibland. En tredje arbetade utomlands och kom på besök när hon var hemma och hälsade på familjen. Andra som deltog aktivt i gemenskapen under tiden de bodde i Skarpnäck hade bara försvunnit utan att höra av sig efter flytten.

I den förra intervjuomgången var det många som ville bo kvar i Skarpnäck eller näraliggande stadsdelar. Fortfarande fanns en sådan önskan hos två av de tre jag intervjuade. De hade vuxit upp i området och ville bo kvar. Den tredje

personen som var inflyttad till Stockholm sökte hus eller lägenhet längre ut i regionen och närmare naturen. Det var så hon hade vuxit upp. En av de intervjuade svarade på frågan om han ville bo kvar. "Det är väldigt trångt. Liten lägenhet. Jag har försökt hitta något annat men det är svårt. Har inte stått så länge i bostadskön. Drygt fyra år behöver man stå för att få en bostad. Det beror lite på var man vill bo. Här i Skarpnäck är bostadskön ungefär sju år. Ibland är det jobbigt att bo och jobba här också." Alla de tre intervjuade personerna var aktiva hyresgäster i det inledande skedet. De hade varit med i föreningsbygget. Av olika anledningar, som jag återkommer till, hade de alla trappat ned sitt engagemang.

3. Ett självstyrande och demokratiskt ungdomsboende?

Föreningen "Bo själv och tillsammans" viktigaste uppgift skulle vara att skapa och upprätthålla trivsel och trygghet i boendet. De första hyresgästerna som flyttade in deltog i målningen av sina lägenheter. Det genomfördes gemensamt före inflyttningen under ledning av en yrkeskunnig målare och skapade därmed de första kontakterna mellan hyresgästerna. Alla hyresgäster delade sedan på städningen av de gemensamma utrymmena. Både målningen och städningen diskuterades på boföreningens möten. Föreningsmötena fyllde en funktion så länge det fanns praktiska frågor att diskutera och organisera vilket det framförallt fanns i samband med inflyttningen. Ansvar för att få igång föreningen låg hos Reidar Persson, Bygg Din Framtid. Han sammankallade till mötena som i genomsnitt besöktes av cirka en tredjedel av hyresgästerna. De flesta hyresgäster hade någon gång besökt mötena och var införstådda med och delade idéerna om inflytande och självstyre. Men de hade svårare att se föreningens uppgift. De var inte fler än att de tyckte att de kunde klara det praktiska som behövde göras genom att prata med varandra. Flera av hyresgästerna tog också på sig olika praktiska uppgifter och hade synpunkter på inflytandefrågor bl.a. på hur nya hyresgäster utsågs. Under den här första tiden fanns ett intresse hos tillräckligt många av hyresgästerna för att skapa en gemenskap bland de boende som stärkte både tryggheten och trivseln i boendet. De flesta som inte deltog aktivt i det arbetet och den gemenskapen hade andra intressen utanför huset och var nöjda med att boendet fungerade.

3.1 Synpunkter på egenansvar och demokrati

Ungdomarna jag intervjuade 2005 hade olika uppfattningar om vad föreningens huvudsakliga uppgift skulle vara. En hyresgäst, som hade lite svårt att göra sig hörd bland de aktiva, ville att föreningens uppgift skulle vara att upprätthålla trivseln och tryggheten i boendet. Medan några av de aktiva hyresgästerna däremot tyckte att föreningen uppgift måste var större än så t.ex. att driva på politikerna att bygga fler ungdomsbostäder. Flera hyresgäster tyckte att föreningen var ett bra sätt att komma in i gemenskapen och lära känna de andra hyresgästerna.

Aktörernas syn på föreningen skiljde sig också åt både i projektstarten och efter ett och ett halvt år. Reidar Persson trodde på föreningsidén. Han ansåg att det centrala var trivseln och tryggheten i boendet och att det var ett sätt för alla hyresgäster att få ett inflytande i sitt boende. Björn Lindstaf, Stockholms hem trodde från början på föreningsidén utifrån egna erfarenheter av självbyggeri men ställde sig nu frågande till trivsel- och trygghetsfrågor som ett sammanhållande kitt för en förening. Han hade också fått intrycket att ungdomarna bara var intresserade av att bo och inte så mycket av kringverksamheter. En anledning trodde han kunde vara att det var ett tillfälligt boende med stor omsättning av hyresgäster. Gullan Klang, förestandare för stiftelsen lägenheter i Skarpnäck, hade redan från början en lite mer skeptisk inställning till hela föreningsidén. Ett och ett halvt år efter de första intervjuerna gjordes och snart två år efter inflyttningen hade Gullan Klangs erfarenheter till viss del besannats. Det fanns flera anledningar till att föreningen inte kom till stånd.

När jag pratade med hyresgästerna 2006 om gemensamhetsrummet sade en av de intervjuade: "Och nu känner man att varför lägga ned tid på det när man ska flytta snart." Att flera av de aktiva och först inflyttade hyresgästerna redan hade flyttat eller sökte ett annat boende påverkade förutsättningarna att få till föreningen Bo själv och tillsammans. Gullan Klangs erfarenhet från andra ungdomsbostäder av liknande försök hade mött kommentarer som "Gullan, vi vill ju bara komma hit och bo. Vi ska ju bara bo här ett år." Skarpnäcks och stiftelsens andra ungdomsbostäder är ett tillfälligt boende och har en hög omsättning av hyresgäster. I Skarpnäck hade under ett och ett halvt år 37 procent av de som flyttat in redan flyttat ut igen. Särskilt kombinationen ungdomsboende och stor omflyttning försvårar engagemanget. Det behövdes något utöver det vanliga för att samla hyresgästerna till ett möte. Förnyelsen av korridorerna blev ett sådant tillfälle. Ungdomarna hade sedan inflyttningen kritiserat korridorerna för att de påminde alltför mycket om en institution. De beslutade då på ett möte att måla om korridorerna. Reidar Persson ordnade pengar från Arvsfonden och EU:s Equal-projekt Outstanding. En av hyresgästerna kände allkonstnären Martin Kozlowski som bl.a. sysslar med dekormålning och han åtog sig målningsarbetet. Hyresgästerna kom överens om siluettbilder med skarpnäcksmotiv i grått och lila. Genomförandet av projektet tog endast två veckor. Och flertalet hyresgäster var mycket nöjda med resultatet. Det visade att det fortfarande finns en kraft hos de boende att samla ihop till möten när det gäller något extra.

Reidar Persson tolkade den kraften som att ungdomarna hade hittat en modell som fungerade tillräckligt bra. Det var inte en idealmodell och det var inte en traditionell föreningsmodell. Men man lyckas ändå upprätthålla rimlig nivå på de gemensamma åtagandena med visst vuxenstöd och samla till möten när så

krävdes. Gullan Klang tyckte att det inte blev så mycket av föreningsidén och menade att boendet alltmer började likna stiftelsen övriga ungdomsbostäder. Hon hade från början avsatt några timmar en eftermiddag i veckan då ungdomarna kunde besöka henne på expeditionen på första våningen. Nu hade hon två fasta tider i veckan. Många problem ungdomarna skulle ha löst själva kom de till Gullan Klang med. Ungdomarna i Skarpnäck skiljde sig på det sättet inte från andra ungdomar. De behövde vuxenstödet, enligt henne. Hur hade då de gemensamma angelägenheterna fungerat sedan förra intervju tillfället?

4. Hyresgästernas gemensamma ansvar

Hyresgästernas gemensamma ansvar omfattar korridorerna på första och andra våningen, en tvättstuga på respektive våningsplan samt ett gemensamt rum för samvaro och möten på första våningen. Hyresgästerna sköter själva städningen i dessa utrymmen. På varje våningsplan finns anslagstavlor uppsatta. Vid senaste besöket i november 2006 satt städschemat omfattande veckorna 48 t.o.m. 9 uppsatt på anslagstavlan på första våningen. Alla lägenhetsinnehavare var uppsatta på städlistan. Städinformation satt på dörren i städförrådet. Den som hade städlat uppmanades att signera med namn och datum på städlistan.

Styrgruppens protokoll visade på en mindre kris runt årsskiftet 2005/2006. Gullan Klang rapporterade på styrgruppsmötet den 2 februari 2006 om skadegörelse i samband med en urspårad fest och att städningen fungerade dåligt. Hyresgästerna på mötet berättade att föreningen hade gått i stå och att de inte hade något att sätta emot när någon hyresgäst struntade i städningen. Det hade också inträffat stölder från olåsta lägenheter vilket gjorde att man höll sig på sin kant och låste om sig. Det öppna umgänget i den nedre korridoren hade minskat. Leif Bergström rapporterade att stadsdelens fältassistenter gick en runda i korridorerna på helgerna och kollade att allt gick lugnt till. På styrgruppsmötet i april rapporterades att det var lugnt igen men att städningen fortfarande inte fungerade tillfredställande. Städningen var ett återkommande tema på styrgruppsmöten under våren. En anställd städare diskuterades vilket skulle öka hyran med 168 kr per månad. In- och utflyttningar av hyresgäster störde städschemat. Flytten av sopnedkastet från brandtrappan till ett utrymme i anslutning till huvudentrén hade skapat viss förvirring. Några hyresgäster hade tillfälligt ställt ut sina soppsåsar i korridoren men då blivit tillsagda av sina grannar. Hösten 2006 verkade städningen återigen ha fungerat tillfredställande enligt både de intervjuade hyresgästerna och Gullan Klang. Gullans utökade närvaro och hot om att lägga ut städningen med ökade hyror som följd kan vara en förklaring. En annan kan vara att några hyresgäster flyttade ut och andra kom istället.

4.1 Synpunkter på det gemensamma ansvaret

I de första intervjuerna med hyresgästerna 2005 var störande grannar inget problem. Tvärtom var alla mycket nöjda med ljudisoleringen. Under det senaste året hade hyresgästerna allt oftare kommit till Gullan Klang med klagomål på störande grannar. Det medförde att hyresgästerna i Skarpnäck fick samma möjlighet som hyresgäster i stiftelsens andra ungdomsbostäder att ringa störningsjouren. Under hösten 2006 kom störningsjouren sju gånger. "När grannarna har spelat hög musik så vet jag att störningsjouren har kommit hit. Det har fungerat jättebra. De har ju kommit på stört. Det rings hela tiden [till störningsjouren, min anm.]. Så fort man öppnar dörren kommer det två stora killar. Tjena. Är det du som spelar musik? Då sitter jag vid datorn. Men det är jättebra. Det är bara positivt. Man ska ju inte störa. Även om man själv inte tycker att man stör kanske andra tycker det. Det är ju bra att det finns en jour som man kan ringa. Förr knackade vi på hos grannarna. Vi bor ju ändå så nära inpå varandra och känner varandra. Jag vet att Gullan har sagt att vi inte ska knacka på utan ringa till jouren på en gång. Det var för att det ska registreras någonstans. Om man har fått på sig jouren 20 gånger så åker man kanske ut? [Skratt, min anm.]. Jag vet inte. Normen som gäller är ju kl 22.00 var man än bor. Man borde ju ha det i huvudet." Här bör nämnas att Gullan anser sig delvis missuppfattad i det som anförs ovan. Det är enligt henne bra om hyresgästerna först själva pratar med den som stör. Om någon ändå vid upprepade tillfällen fortsätter att bryta mot reglerna gäller det att skaffa underlag för en uppsägning. Då måste störningar vid flera tillfällen ha anmälts till jouren.

Det gemensamma rummet användes mindre för samvaro än tidigare. Rummet var fortfarande möblerat som tidigare med ett bord och några kontorsstolar. När jag frågade de intervjuade hyresgästerna om användningen av rummet fick jag följande svar "Det där rummet står bara där och dammar. Jag brukar använda det ibland när jag ska städa mitt förråd. Det är bra att kunna ställa in grejer där en timme eller så. Vad ska man ha det till? Jo, jag gjorde så en gång på julafton. Jag ringde Reidar och bad om lite pengar till en julmiddag. Vi lagade lite mat och satt där. Alla som inte hade någonstans att gå på julafton. Det var trevligt. Annars brukar vi spela lite kort där ibland." En annan av de intervjuade sade: "Inte som förr. Soffan kom aldrig dit. Det ser ut som det har gjort hela tiden. Vi har pratat mycket om att ändra på rummet. Men det är mycket snack och lite verkstad. Det är ingen som har ork. Och nu känner man att varför lägga ned tid på det när man ska flytta snart." Hyresgästerna hade prioriterat ommålningen av korridorerna framför att göra något åt rummet.

Gullan Klang hade synpunkter på att alkohol hade använts i det gemensamma rummet. Det resulterade i ett totalt förbud mot alkohol och rökning i alla

gemensamma utrymmen. Det är för övrigt samma regler som gäller för stiftelsen övriga ungdomsbostäder. Skarpnäcks ungdomsbostäder hade från början haft färre regler än stiftelsens övriga ungdomsbostäder. Man hade tagit bort en del som gäller på stiftelsen andra ungdomsbostäder. Det finns inget standardmöblemang utan man möblerade själv. Man fick ha husdjur i alla lägenheter utom ett par som hade undantagits. Man fick ha gäster, inneboende samt hyra ut i andra hand. Flera regler förutsatte ett större ansvarstagande för de gemensamma utrymmena än i stiftelsens övriga ungdomsbostäder. Gullan Klang uttryckte det så här: "Den ena anläggningen behöver inte vara den andra lik. Jag tycker om Skarpnäck och jag tycker det fungerar. [...] Det har ju inte varit någon större kris. Det handlar ju om vilka ungdomar som bor där. Och när man håller på med det här måste man ju vara beredd på bakslag. Det enda bakslag jag tycker har skett är det här med föreningen. Sen det andra... Det som sker med störningar och allt det andra som hör till är helt naturligt. De går ju igenom en fas i livet. Och det är klart att de kan bli onyktra. Sen får det inte gå överstyr. Det är det vi kan stötta."

När hyresgästernas intresse att delta i de gemensamma angelägenheterna inte visade sig vara tillräckligt stort för att bilda en förening anpassade Gullan Klang sitt arbete efter det. "De flesta vill ju bara bo här. Det här med demokrati, att de ska vara med och ha synpunkter på vem som flyttar in... Ja, jag pratar med Cicci. Det är ingen demokrati. [...] Det är flera som har sagt att de ska vara aktiva men det har inte alls blivit så. Det är Cicci som man kan ringa till och som är hemma. Det handlar ju om det också att man ska ha tid för de här grejerna." Cicci fungerade också som de nya hyresgästernas kontaktperson. Hon visade runt, informerade och presenterade den nya hyresgästen. De som flyttade in i en av stadsdelens lägenheter fick också ett eget mottagande av de ungdomar som hade bott i stadsdelens lägenheter.

Hyresgästerna hade t.o.m. 2006 möjlighet att hyra ut sin lägenhet i andra hand vilket inte var möjligt i stiftelsens andra ungdomsbostäder. Det hade utnyttjats av två hyresgäster. I det ena fallet skedde det utan att stiftelsen hade några referenser om andrahandshyresgästen. I det andra kände Leif Bergström till hyresgästen och hade inga invändningar. I det fallet fungerade andrahandsuthyrningen också bra och hyresgästen fick sedan ett eget kontrakt när den gamla hyresgästen flyttade tillbaka. I det första fallet fungerade inte andrahandsuthyrningen alls. Det resulterade i att Gullan Klang på det kommande styrgruppsmötet skulle ta upp ett förbud mot andrahandsuthyrning. Få lägenheter och de gemensamma angelägenheterna underlättade för hyresgästerna att lära känna varandra. Det i sin tur skapade en positiv atmosfär. De intervjuade trodde att hyresgästerna kände varandra åtminstone de på samma våningsplan. Det ansågs också som en av anledningarna till att inga större incidenter hade ägt rum. Om man kände

varandra vill man helst inte bråka med varandra eftersom man skulle fortsätta att bo tillsammans.

5. Skarpnäcks "Foyer-modell"

Inför projektet Skarpnäcks ungdomsbostäder genomförde Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, Skarpnäcks ungdomsråd, SHIS, och Bygg Din Framtid en studieresa till London för att studera den engelska förebilden för ungdomsboendet den sk. "Foyer-modellen". I november 2005 gjordes även en studieresa till Belfast i samma syfte med bl.a. två hyresgäster från Skarpnäck (Nilsson, Resa till Irland 2005). I den första utvärderingen av Skarpnäcks ungdomsbostäder beskrevs den engelska modellen (se Hedberg 2005, s 9).

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning blockförhyrde sju lägenheter av Stiftelsen Hotellhem för ungdomar som var aktuella hos socialtjänsten. Boendet för dessa ungdomar skulle fungera som en övergång från eller ett alternativ till fosterfamilj eller institutionsboende. Ungdomen hyrde en tränings- eller försökslägenhet i andra hand av Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och förband sig att följa en rad ordningsföreskrifter. Föreskrifterna gick igenom noggrant innan ungdomarna flyttade in. Om boendet inte fungerade enligt hyresavtalet och dess föreskrifter hade stadsdelsförvaltningen rätt att med omedelbar verkan avhysa hyresgästen. Ett undantag från hyreslagen för att möjliggöra detta hade upprättats med Hyresnämnden. Utöver de regler som gällde för stiftelsens hyresgäster hade dessa ungdomar också några andra föreskrifter. De fick inte upplåta eller överlåta lägenheten till någon annan och inte heller ha någon inneboende. De fick inte heller ha husdjur i lägenheten. Droger av alla slag var också förbjudna i lägenheten. Kontraktet med föreskrifter skrevs under av både hyresgästen, hans/hennes vårdnadshavare och en representant för Skarpnäcks stadsdelsförvaltning. Hyresgästen skulle teckna hemförsäkring och uppvisa kvitto på detta. Hyran skulle betalas i förskott och en uppsättning nycklar finnas på stadsdelsförvaltningen.

En individuell handlingsplan upprättades för varje hyresgäst. Den kunde omfatta att få hjälp med att planera och sköta vardagen t.ex. att klara ekonomin, lära sig laga mat, få hjälp med skolarbetet och med att ta myndighetskontakter. Den kunde också omfatta att få hjälp med att bearbeta tidigare händelser i livet, få stöd i sin personliga utveckling och hjälp med att fungera socialt. En kontaktperson på barn- och ungdomsenheten träffade ungdomarna minst en gång i veckan.

5.1 Stadsdelsförvaltningens erfarenheter

Skarpnäcksmodellen är, enligt Leif Bergström en solskenshistoria. Av de 17 ungdomar som hade bott i stadsdelens lägenheter så var det bara en som inte klarade av sitt boende. Han flyttade hem till sin mamma efter cirka två

månader. Han hade inte misskött sig utan var bara inte redo att bo själv. Han var själv införstådd med det och ville flytta hem igen. Han var 21 år och kom ifrån vuxenheten. Från början var tanken att vuxenheten skulle ha två lägenheter och barn- och ungdomsenheten de övriga fem. Efter det tog barn- och ungdomsenheten hand om alla sju lägenheterna. En annan av hyresgästerna bodde bara fem månader i stadsdelens lägenhet innan han fick eget kontrakt av stiftelsen. Han lärde sig snabbt hur systemet fungerade och tog reda på att det skulle bli en ledig lägenhet hos stiftelsen och undrade om han kunde ta över kontraktet. Han ville bo kvar i korridoren. Och han ville inte flytta till andra våningen och definitivt inte till Enskede ungdomsbostäder. Gången var sådan att när det börjar bli dags att flytta tog kontaktpersonen i god tid upp det med ungdomarna. De erbjöds antingen andrahandskontrakt eller en lägenhet i Enskede ungdomsbostäder. Eftersom det var så få lägenheter i Skarpnäck blev det få vakanser och alla kunde inte tillsättas av de ungdomar som hade bott i stadsdelens lägenheter. Ungdomarna var införstådda med att det var de alternativen som gällde. Det diskuterades redan när handlingsplanen upprättades. Å andra sidan tvingades ingen att flytta efter viss tid om de inte kände sig mogna för det. En annan av hyresgästerna bodde t.ex. kvar efter 19 månader. Hon bodde först på andra våningen och fick sedan på egen begäran flytta ned till en av stadsdelens lägenheter på första våningen. Den första våningen hade fler lägenheter och var socialare än den andra. Det försökte förvaltningen också tänka på när nya hyresgäster flyttade in. Minimistödet till ungdomarna var en timme i veckan. För en del blev det två till tre gånger i veckan medan andra klarade sig bra med en gång. En bidragande orsak till att stödet räckte var också närheten till barn- och ungdomsenheten. Spontana besök gjordes i båda riktningarna. Den psykologiska effekten av närheten och möjligheten för ungdomarna att kunna besöka enheten när som helst var i sig en tillräcklig trygghet och behövde ofta inte utnyttjas. Ungdomarna hjälpte också varandra. Umgänget mellan hyresgästerna hade börjat ge resultat. Leif Bergström delade in ungdomarna i "nyingar" och "gamlingar" efter Hassela-konceptet. Flera av gamlingarna började få en mer framträdande roll bland hyresgästerna. De tog t.ex. ofta hand om de nya som flyttade in.

Stadsdelsförvaltningens hyresgäster skiljde sig inte nämnvärt från övriga hyresgäster. Det var i första hand deras sociala situation som varit anledningen till att de erbjöds att bo i stadsdelsförvaltningens lägenheter. De kunde inte bo hemma och/eller kom från jourhem eller andra utplaceringar. Att det fungerade så bra hade flera orsaker. Remitteringsförfarandet var en anledning. Barn- och ungdomsenheten, som fattade beslutet om vilka ungdomar som skulle bo i lägenheterna, hade stor kunskap om ungdomarna. Det berodde i sin tur på enhetens bredd. Många olika typer av verksamheter för barn och ungdomar lydde under enheten t.ex. öppen förskola, fritidsgårdar, parklekar, fritidsklubbar, föräldragrupper för barn och tonåringar, ungdomsmottagningar

och elevvårdsteam på skolorna. Bredden gjorde att barn med problem uppmärksammades tidigt och personalen på enheten därmed hade kunskap om ungdomarnas historia. En annan orsak var de hårda reglerna för att bo i stadsdelsförvaltningens lägenheter. Det var ytterligare en garanti för att förhindra att problem uppstod. I min första intervjuomgång tyckte någon hyresgäst att reglerna var orättvisa när han jämförde sig med stiftelsens hyresgäster. Leif Bergström menade att reglerna var nödvändiga. Reglerna var i första hand till för förvaltningen. De gav förvaltningen rättigheter att ställa krav på hyresgästerna. Om hyresgästerna skötte sig skulle de aldrig märka av reglerna. Reglerna fungerade även som en grundtrygghet, enligt Leif Bergström. I första mötet med hyresgästen kunde reglerna förskräcka. Hyresgästen kunde känna sig utpekad. När han/hon sedan flyttade in och någon som hade bott i en av stadsdelsförvaltningens lägenheter hälsade välkommen och berättade om sina erfarenheter av boendet blev det hela avdramatiserat. Om det sedan visade sig att de kunde bo själva så kunde förvaltningen också släppa på reglerna och t.ex. tillåta en pojkvän att sova över.

Den vi-känsla som fanns bland de boende bidrog till att stadsdelens ungdomar klarade sig så bra. Den var i sin tur ett resultat av att många flyttade in samtidigt. Målningen av lägenheterna hade gjort att ungdomarna snabbt lärde känna varandra och att en fungerande och relativt stabil grupp ungdomar engagerade sig i de gemensamma angelägenheterna. Storleken med enbart 25 lägenheter gjorde boendet också mer personligt, trodde Leif Bergström. Huruvida denna vi-känsla kommer att mattas av är för tidigt att säga. Flera av de ursprungliga hyresgästerna bor kvar och fyller fortfarande en viktig roll. I början rådde lite av en nybyggaranda med öppna dörrar och fester (se Hedberg 2005 s 28). Det förändrades med tiden när nybyggarandan lagt sig. En av hyresgästerna sade i intervjun "Det är ju inte som förr. Det har blivit lugnare. Folk har väl insett att det inte är ett kollo utan ett boende. De första veckorna var det ju kul. Det var bra på ett sätt för man lärde känna varann. Jag tycker det har funkad bra men det blev väl lite väl livat i slutändan." På frågan om de lärde känna de nya som flyttade in blev svaret. "Ja det gör vi. Absolut. De är jättetrevliga. Jag tycker det funkar bra." Leif Bergström tog upp de öppna dörrarna med sina hyresgäster. Han sade att det kunde vara trevligt men att man också behövde stänga sin dörr. Det var inget tvång att ha dörren öppen. Han tyckte inte heller att det verkade göra det svårare för hyresgästerna att lära känna varandra.

Frågan om de öppna dörrarna hade också intresserat hyresgästerna. En av de intervjuade hyresgästerna hade frågat sig varför han hade haft sin dörr öppen och undrat om han hade varit rädd för att vara ensam. Han upptäckte sedan att han behövde ensamheten. "Från början var det kul, helt enkelt underbart.

Men sen vänjer man sig vid att bo själv och ha sitt eget. [...] Jag har mitt jobb. Jag har två jobb. Jag har min lilla fritid. Så länge jag hade min dörr öppen kändes det som jag fortfarande var på jobbet. Jag kan inte vara på jobbet dygnet runt. Jag måste stänga min dörr och känna mig som människa. Vara ensam. Jag behöver det för att vila hjärnan." För en annan av de intervjuade hyresgästerna blev hennes engagemang att finnas till hands som ett jobb. Hyresgästerna tog för givet att hon fanns till hands att prata med. Många var inte mogna att leva ett vuxet ansvarstagande liv och behövde bli ompysslade. Hennes engagemang i boendet och hennes personliga situation blev för mycket. Hon sade ifrån och började stänga sin dörr. Det respekterades av de boende.

En annan fråga som Leif Bergström tog upp med sina hyresgäster innan de flyttade in var förekomsten av grupperingar. Några hyresgäster hängde ihop mer än andra. Ungefär som det är i en skolklass. På min fråga vilka hyresgästerna umgicks med svarade en av dem att det nu var begränsat till tre hyresgäster. De övriga hejade han mest på. "Vi har inte så många gemensamma middagar som förr. Mitt middagsbord har blivit datorbord just nu. Vi åt ju alltid middag här förut." Det minskade umgänget betydde emellertid inte att man inte brydde sig om varandra. Vid mitt besök fick en av hyresgästerna som kom hem sent från sitt arbete färdiglagad köttfärsås av en hyresgäst.

Skarpnäcks Foyer-modell var inte bara ett kvalitetsmässigt bra projekt för ungdomar som av olika anledningar inte kunde bo hemma hos sina föräldrar utan också ekonomiskt fördelaktigt för förvaltningen. Kostnaden per lägenhet inklusive förvaltningens stöd till ungdomarna ligger någonstans kring 7500 kr i månaden. Ungdomarnas kontaktpersoner utsågs bland de redan anställda på barn- och ungdomsenheten. En jourhemsplacering kostar mellan 30.000 kr och 40.000 kr per månad. Kostnaden för en placering gjorde att alternativet kanske blev att ungdomen fick bo kvar under olämpliga hemförhållanden.

6. Aktörernas samarbete

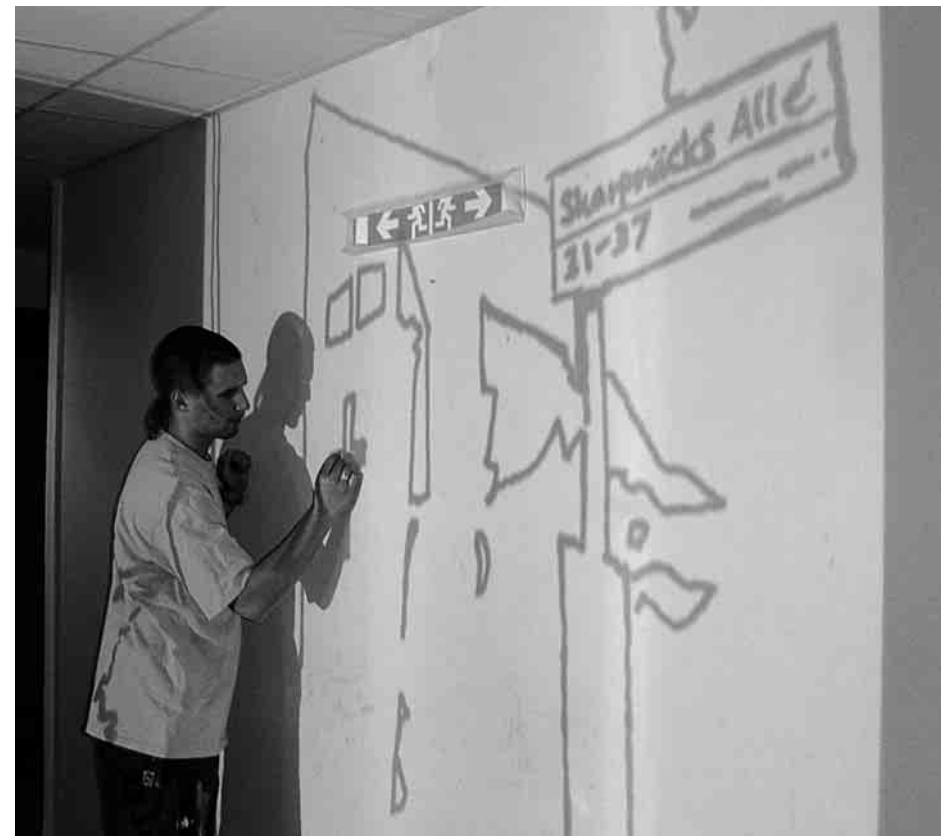
Upprinnelsen till Skarpnäcks ungdomsbostäder går tillbaka till slutet av 90-talet och ett aktivt ungdomsråd i Skarpnäck. Skarpnäcks stadsdelsnämnd hade tillsammans med ungdomsrådet undersökt olika möjligheter att åstadkomma ungdomsbostäder i stadsdelen. Samtidigt pågick projektet "Framtidsloftet" i Årsta, ett självbyggeriprojekt riktat till ungdomar som inte hade lyckats fullfölja sin utbildning eller skaffa jobb och bostad. Ungdomarna rustade upp sina egna lägenheter i två gamla funkishus. De var med i processen från början till slutet och fick ta del i och påverka besluten. En av drivkrafterna bakom projektet var den ideella föreningen Bygg Din Framtid. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning blev intresserade och beställde en inventering av tänkbara ombyggnadsprojekt. Stiftelsen Hotellhem, som hyrde ut genomgångsbostäder till ungdomar hade ett uppdrag av Stockholms stads politiker att skapa nya

former för ungdomsboende. I uppdraget ingick att utöka och förbättra samarbetet med socialtjänsten och frivilligorganisationerna. Stiftelsen ville utveckla en modell för självförvaltning i föreningsform som även kunde tillämpas på stiftelsens befintliga ungdomsbostäder.

Efter propåer från stiftelsen om fler bostäder för unga erbjöd sig det allmännyttiga bostadsföretaget Stock-holmshem att bygga om sina svåruthyrda lokaler i en kontorsbyggnad i Skarpnäck. Det blev starten på ett samarbete mellan de fyra aktörerna Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, Stiftelsen Hotellhem, Stockholms hem och Bygg Din Framtid. En av ungdomarna som hade varit med från början och drivit frågan i ungdomsrådet beskrev det på följande sätt: " Det började med att jag var med i ungdomsrådet och där var en av hjärtefrågorna ungdomsbostäder, när jag kom dit. Vi fortsatte att spinna på den idén. Då gick jag i 7:an eller 8:an. Det har varit en lång process. De första ett och ett halvt åren gjorde vi väl inte så mycket. Vi kom mest in i rutinerna och arbetet. Hur hela den s.k. byråkratin fungerade. När det väl började hända saker var väl för ett och ett halvt år sedan. Sen gick allting jättesnabbt. När beslut väl var fattade började det byggas med en gång. Jag antar att det var påtryckningar från oss och sen insåg väl politikerna att det var dags att göra någonting. Politikerna hade inte varit motståndare men inte heller så jätte på G för det." (Intervju 2005-05-24).

Styrgruppen tillsattes 2003 med representanter från de fyra aktörerna och ett par ungdomar från Skarpnäcks ungdomsråd. Efter inflyttningen deltog intresserade hyresgäster på mötena. På mötet i april 2004 fastslogs att styrgruppens arbetsuppgifter var att hålla koll på bygget, svara för den externa informationen, upphandla en utvärdering, levandehålla Foyer-tankens i projektet samt vara beslutsforum dvs. det forum där parterna redovisade beslutsunderlag och samrådde med övriga innan beslut togs. Efter sommaren 2004 träffades också ett 10-tal potentiella hyresgäster och Reidar Persson för att diskutera ombyggnaden.

Hyresgästerna flyttade in i februari 2005. En första utvärderingsrapport presenterades på ett seminarium i oktober 2005. Bildandet av en Foyerförening och medlemskap i Foyer Federation diskuterades och resulterade så småningom i att Stiftelsen Hotellhem blev medlem i Foyer Federation. Under 2006 diskuterade styrgruppen främst förvaltningsfrågor. För Stockholms hem betydde det att Skarpnäck nu var ett förvaltningsobjekt jämställt med stiftelsens övriga ungdomsbostäder och deras representant Björn Lindstaf lämnade styrgruppen våren 2006. Arvfondsprojektet Bo själv och tillsammans var inne i sitt slutskede och därmed skulle även Bygg Din Framtids uppgifter i projektet upphöra. Flertalet av aktörerna i styrgruppen hade inga uppfattningar om styrgruppens framtid. Reidar Persson förordade att styrgruppen skulle

fortsätta att träffas även efter arvfondsprojektet hade upphört. Även om Bygg Din Framtid inte hade någon aktiv roll i projektet var Reidar Persson intresserad att följa projektet och delta i diskussionen om en vidareutveckling av Foyer-konceptet i Skarpnäck. En sådan diskussion hade påbörjats hösten 2006 (se nedan Framtida projekt).

6.1 Synpunkter på samarbetet

Följande citat från en av intervjuerna illustrerar andan i projektet. "Samarbetet har funkade bra och dessutom har vi trivts ganska bra tillsammans. [...] Allihop har velat väldigt mycket och försökt göra det bästa av det." Samarbetet med Stiftelsen Hotellhem skedde främst med Gullan Klang. Hon är föreståndare för ungdomsbostäderna både i Enskede ungdomsbostäder och i Skarpnäck. Leif Bergström och Gullan Klang kände varandra och hade samarbetat innan Skarpnäcks ungdomsbostäder vilket gjorde att samarbetet fungerade bra redan från starten. Både Leif och Gullan var nöjda med det. Leif Bergström hade också ett bra samarbete med Eva Franzén på stiftelsens bostadsenhet när det gällde

hyrestillsättningen i stiftelsens lägenheter. De hade, enligt Leif en rak och ärlig kontakt och tog tag i problemen direkt vilket underlättade samarbetet.

Barn- och ungdomsenhetens närvaro i huset gav speciella förutsättningar för samarbetet. Det var framförallt tack vare Leif och Gullan som närheten blev en tillgång. De fanns båda till hands för alla hyresgäster utan att ge avkall på sina egna roller. Leif Bergström talade om Gullan som "Portvakten med hjärtat på rätta stället". Hon kunde säga ifrån när det behövdes. Det innebar samtidigt att hon inte var lika omtyckt av alla hyresgäster vilket kom fram i intervjuer med hyresgästerna. Leif sade i intervjun: "Jag skulle ju kunna säga att det där är inte mitt bord men så funkade inte jag. Jag engagerar mig i alla som bor där." Det stämde också med den bild de andra aktörerna gav av honom. Gullan Klang hade mycket positiva erfarenheter av både de ungdomar som bodde i förvaltningens lägenheter och de ungdomar från förvaltningen som hade fått egna kontrakt hos stiftelsen. Hon tyckte konceptet var bra och trodde på liknande samarbeten med fler stadsdelsförvaltningar. En av anledningarna till att det fungerade så bra med stadsdelens ungdomar var att rätt ungdomar hamnade i lägenheterna. Det var barn- och ungdomsenhetens förtjänst (se ovan Stadsdelsförvaltningens erfarenheter).

Processen med bl.a. studieresorna och det positiva resultatet av främst samarbetet med Skarpnäcks stadsdelsförvaltning bidrog till nytänkande hos Stiftelsen Hotellhem. Det fanns en press från stadens politiker att göra något åt stiftelsens ungdomsbostäder men det hade gått trögt och stiftelsen behövde hjälp utifrån. Bygg Din Framtid med Reidar Persson har haft en viktig uppgift i den förändringsprocessen, enligt Göran Dahlstrand. Deltagandet i Outstanding med projekten i Nybohov samt fortsatta tankar att utveckla och sprida Foyer-konceptet var ytterligare några steg på vägen som hade Bygg Din Framtid och Reidar Persson som upphovsman.

7. Framtida projekt

Behovet av både ungdomsbostäder och vuxenstöd har ökat. Det har blivit vanligare att ungdomar kommer direkt till stiftelsens bostadsexpedition, hänvisade av socialtjänsten, efter att de har blivit utslängda från föräldrahemmet. Det förekommer också direktkontakt med socialsekreterare som behöver snabb hjälp med placering av ungdomar. Allt fler ungdomar, som söker bostad hos stiftelsen, har behov av hjälp och stöd som inte kan tillgodoseas i bostadshotellens traditionella utformning och bemanning (Johansson, koncept 2006). En annan anledning är, enligt Göran Dahlstrand, diskrimineringen på bostadsmarknaden, inte bara socio-ekonomisk utan också etnisk diskriminering. Färgade ungdomar har fått det allt svårare att ta sig in på bostadsmarknaden, även andrahandsmarknaden. Många av dem behöver dessutom ett vuxenstöd i sitt boende vilket ställer nya krav på stiftelsens

kunskap och arbetsmetoder. Foyer-konceptet är intressant också ur det perspektivet.

En politisk diskussion om socialt kategoriboende efterfrågades av flera av de intervjuade aktörerna. De allmännyttiga bostadsföretagen har av tradition inget socialt uppdrag. Enbart studentbostäder och bostäder för äldre accepteras som kategoriboende. Studenterna har dessutom en stark organisation som värnar om deras intressen. Räntebidrag och statliga subventioner till ungdomsbostäder saknas. Det är, som en av de intervjuade påpekade, en allvarlig diskriminering av flertalet ungdomar. Ungefär 70 procent av Stockholms ungdomar har inte rätt att söka studentbostäder. EU:s konkurrenslagstiftning försvårar dessutom för de allmännyttiga bostadsföretagen att argumentera för billiga ungdomsbostäder. Privatvårdarna har anmält bostadsföretagen för att inte vara konkurrensneutrala. Undantag från konkurrenslagstiftningen kan göras om bostadsföretagen också har ett socialt uppdrag. Stockholmshems fastigheter som förvaltas av Stiftelsen Hotellhem har sociala kostnader som inte ger samma ekonomiska avkastning som övriga bostäder och skulle därmed kunna införa en skrivning om socialt uppdrag i sina stadgar.

Ett tydligare politiskt uppdrag för Stiftelsen Hotellhems ungdomsbostäder och resurser i förhållande till uppdraget var ett annat önskemål som framfördes i intervjuerna. Bostadshotellsutredningen 2002 handlade om bostadsenheternas storlek och struktur. Man hade observerat att de var stora och gamla och att de hade ordningsproblem. Lösningen skulle vara att bygga fler ungdomsbostäder ute i stadsdelarna och etablera ett samarbete med socialtjänsten. Däremot sades det inte någonting om vilken målgrupp det handlade om, vilka resurser man skulle behöva ha eller hur enheterna skulle fungera. Föreståndarna har inte heller haft mandat att ta ett riktigt ansvar för sin anläggning vilket nu sakta håller på att förändras. Det handlar också, om vilka krav som ska ställas på ungdomsbostädernas personal när den traditionella uthyrningen får inslag av mer socialkurativa uppgifter. Behov som t.ex. utbildning och handledning av personal kräver också mer resurser (Bostadshotellutredningen 2002).

7.1 Ett svenskt Foyer-koncept

Stiftelsen kräver att de ungdomar som flyttar in i stiftelsens ungdomsbostäder har ett arbete eller studerar. Men vart tar de ungdomar vägen som inte kan gå till en arbetsgivare och få ett jobb? Stiftelsen Hotellhem har inget uppdrag att arbeta med socialt belastade ungdomar som inte klarar ett eget boende eller är "anställningsbara". Stiftelsen har diskuterat ett referensboende med mer personal. Socialsekreterarna har idag ofta problem att hitta boende för ungdomar som inte har missbruksproblem men behöver olika former av stöd

för att kunna leva ett fungerande vuxenliv. Idag har stiftelsen ett sådant boende för vuxna. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning diskuterar en utveckling av Foyerkonceptet som ett alternativ för ungdomar med större problem än de som idag bor i förvaltningens lägenheter. Förvaltningen vill hyra ytterligare två lägenheter av stiftelsen och inrätta en halvtidstjänst motsvarande 10 timmars hjälp i veckan för två ungdomar.

Många ungdomar har andra behov som kanske inte kräver socialförvaltningens stöd t.ex. de som pratar dålig svenska. Gullan Klang tog upp problemet att inte kunna kommunicera med ungdomar som talade dålig svenska. Hon menade att ungdomar som söker bostad och går på SFI-undervisning t.ex. skulle kunna anvisas till en av stiftelsens anläggningar som hade mer resurser för den gruppen. På de större bostadshotellen är möjligheterna större att komplettera boendet med andra verksamheter. I Nybohov där det finns lokaler och en redan påbörjad verksamhet i den riktningen skulle t.ex. Trygghetspatrullens uppdrag kunna vidgas för att på ett bättre sätt utnyttja deras breda språkliga kompetens, enligt Reidar Persson. En enkätundersökning som gjordes där visade att det också fanns ett behov av läxhjälp.

Erfarenheterna från Skarpnäcks och Nybohovs Ungdomsbostäder kommer att användas i ett programarbete för ungdomsbostäder i "Nya Stadshagen". Stadshagens ungdomsbostäder ska från årsskiftet 2006/2007 och två år framåt renoveras och byggas om. De tidigare dubbletterna med gemensamt kök och badrum ska bli självständiga enrummare, några större lägenheter för par utan barn ska inrättas, säkerheten förbättras och fler gemensamma lokaler ska tillkomma. Stiftelsen har inför ombyggnaden bjudit in stadsdelen Kungsholmen och Bygg Din Framtid till diskussion om verksamheten efter ombyggnaden. Stiftelsen är också öppen för insatser genom olika frivilligorganisationer. Några av de bärande idéerna i programarbetet är: att utgå från Foyer-konceptet när det gäller idéer och metoder, att stödet till ungdomarna ska ha ett tydligt fokus på arbete, att Stiftelsen Hotellhem renodlar sin roll som hyresvärd och utvecklar en bred samverkan med stadsdelar och frivilligorganisationer, att samarbeta med stadsdelar där ungdomsproblemen är störst t.ex. Järvafältets stadsdelar samt utveckla ett program för trivsel och trygghet. Stiftelsen söker nu medel för programarbete tillsammans med andra aktörer (Stiftelsen Hotellhem i Stockholm. 2006).

Stockholms hem och Stiftelsen Hotellhem har skrivit ett samarbetsavtal för sitt gemensamma bostadssociala uppdrag. I avtalet inår bl.a. att Stockholms hem skall pröva förutsättningarna för nya gemensamma projekt. Det avgörande hindret är att få tag i lämpliga fastigheter. Nybyggnad eller en omfattande ombyggnad som i Skarpnäck är ingen framkomlig väg för att utifrån dagens förutsättningar få fram tillräckligt billiga lägenheter för ungdomar. Två projekt

som drevs parallellt med ombyggnaden av Skarpnäck fick läggas ned p.g.a. kostnaderna. I stort sett alla intervjuade hyresgäster i Skarpnäck klagade på hyran. Den upptog med något undantag mellan 30 och 60 procent av deras disponibla inkomst. (se Hedberg 2005 s 26) En av hyresgästerna flyttade hem till föräldrarna igen för att hyran tog en alltför stor del av hans lön som personlig assistent.

I Stockholms hems budgetdirektiv står att de ska "bistå Stiftelsen Hotellhem i dess verksamhet." utan närmare precision på vilket sätt det ska ske. Björn Lindstaf såg också möjligheter att plocka in ungdomsbostäder i ett ytterstadsprojekt och/eller koppla det till Stockholms hems uppdrag att bidra med ökad trygghet i vissa stadsdelar.

Referenser

Hedberg Lotta, Bo själv och tillsammans. Utvärdering av ett självstyrande demokratiskt ungdomsboende i Skarpnäck, september 2005, Bygg Din Framtid

Intervju med hyresgäst, 2005-05-24.

Intervju med tre hyresgäster, Skarpnäcks ungdomsbostäder, 2006-12-04.

Intervjuer med Reidar Persson, Bygg Din Framtid, 2005-05-26, 2006-11-30.

Intervjuer med Gullan Klang, Stiftelsen Hotellhem, 2005-05-23, 2006-11-30.

Intervju med Göran Dahlstrand, Stiftelsen Hotellhem, 2006-12-08.

Intervjuer med Leif Bergström, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, 2005-05-23, 2006-12-05.

Intervju med Marie-Louise Arnheim, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, 2006-12-05.

Intervjuer med Björn Lindstaf, Stockholmshem, 2005-06-08. 2006-12-07.

Johansson Gabriella, Utvärdering av projektet En svensk Foyer, koncept 2006.

Minnesanteckningar från styrgruppens möten 2003-09-15 t.o.m. 2006-09-07

Minnesanteckningar från BsoTs föreningsmöten 2004-09-19 t.o.m. 2005-04-24

Nilsson Cecilia, Resa till Irland 2005, minnesanteckningar från en studieresa till Nordirland.

Outstanding, utveckling av Foyers i Nordirland och Stockholm - en rapport om en studieresa maj-juni 2006, utkast.

Stiftelsen Hotellhem i Stockholm, Bostadshotellutredningen, 2002.

Stiftelsen Hotellhem i Stockholm, Gullan Klang, Skarpnäcks bostadshotell, Informationsbroschyr, Praktiska råd, kvalitetsåtaganden, Blankett för synpunkter.

Stiftelsen Hotellhem i Stockholm, Tjänsteutlåtande ärende 58/2006, 2006-11-30, Programarbete för ungdomsbostäder med inriktning på Stadshagen - diskussionsunderlag inför kontakter med Allmänna Arvsfonden.

Stiftelsen Hotellhem i Stockholm, Samarbetsavtal mellan AB

Stockholmshem

och Stiftelsen Hotellhem, 2006-12-21.

www.foyer.net

www.foyertorget.se

www.hotellhem.se

www.ungbostad.nu